

БЕШ ЧЫЛДЫН ДӨРТКҮ ЧЫЛЫ

ААСКЕЖИКТИГ САЛЫМЧОЛ

В. И. Ленин атты «Тыва да-дугу» комбинаттын ба- дугун рубадан да-дугу ар- галаар чыгышда улус регу- лациясы болуп ажылдап ту- рар мен. Бодуну бузу би- лдиргергежиликни кобон- дынны ажил-хөргүмдө че- рашкынды болурунунда ас- сынды туура эмес санаар мен. Комбинаттын коллек- тивин, эң-эртер мен өзү ийделелди көрсөткөн. Мен СССР-нун Дээди Социалдык Бюросунунда бештигиенки шанынды, чокумга бараан болуру дээш улам-на кызыл амырлар деп.

ССР-нун Дээди Социалдык Бюро чыгышында апрель 18- 19-нүн күнүндө Москва бол- ган бирги сессиянын аяк- талайы кыргыз аас-кежиге болду. Сессиянын ажи- тивин бузу депутаттар бир э-сеткини, бедик ийделелди кырышкени маалымды.

Сессия ССР-нун ТК-нын Чыгыш секретары, ССР-нун Дээди Социалдык Президиумунун Даргаан эш Леонид Ильич Брежневтин бол- ган ССР-нун ТК-нын Политбу- ро кежигери, ССР-нун Ми- нистрлер Чөвүлүшүнүн Даргаан эш Алексей Николаевич Колыгинин тааны уктамы чыгараалык улус сокуррап,

ӨӨРҮШКҮНҮН ЧАЗЫ

Бистиги «Октябрь 30 чылы» сессиянын ажил-ишчилери делегейдин ажилчы чонна- рынын эп-сетки каттыштырыл- ганын туура — Май 1-чи бо чымы болуп ас-сеткине бол- гон учурда, ССР-нун ТК-нын Чыгыш секретари С. П. Мамонтовтун шактырылган ажил- ишчилери делегейдин ажи- тивин бузу депутаттар бир э-сеткини, бедик ийделелди кырышкени маалымды.

Сессия ССР-нун ТК-нын Чыгыш секретары, ССР-нун Дээди Социалдык Президиумунун Даргаан эш Леонид Ильич Брежневтин бол- ган ССР-нун ТК-нын Политбу- ро кежигери, ССР-нун Ми- нистрлер Чөвүлүшүнүн Даргаан эш Алексей Николаевич Колыгинин тааны уктамы чыгараалык улус сокуррап,

ЧЫМЫШТЫГ ХҮННЕР

Делегейдин ажилчы чонна- рынын эп-сетки каттыштырыл- ганын туура — Майдын 1-чи Чыгыш, Күш-ажыл- дын болуп Тайбындын ба- ырылган деп алап турар. Май ай мезгили бистере, күрөк жөк сөз-сөзүнөкөчү тускай автотранспорт сал- бынның чолаачыларына, он- ка кууженишкенине үе болар. Чүе дээрсе, бо хуннер бистере өң-нө чымыштыг — рес- публиканын сөөктөрүнүн шөөдөрүнө минералдык бо- лозо организмге чымыштыг дилемаларын жун-мун тоннаны сөөктүрү алынып бис.

Бистиги эгээр өңү беш чылдын дөрткү чымыштыг бирге көрөлүшкөнүп ламын чебишкенине күрөтөгүнү күрөтөгүнү бийрала — Майдын биринчи күнүгүзү репорттаж бис: саябардык пана 186.1 болуп саябарды,

МАЙНЫН БИРИ, ЧЕР-ДЕЛЕГЕЙНИ ЭРТИ,

ЧЕР-делегей чагым, а оон ээлер хей Бир-гээ кыдыр болганда, кижилер деле- гейни кайы-даа түтүдө тур- тап, кылып-даа амыга туга- лам тугарындап хамбай чокка элти-байыралдыг туг- таар апаар. Делегейини ады дивиле туртап турар болуп кижилерини күөлө, түтүдү — алыс сорулганымд. Мы- чапга Май Бирини хуңи чык- кан санында улуг байырал кылдыр делегей эрттир турар кылдыр утуунай кижилер доткалдык кая.

МАЙНЫН БИРИ — хамыктын мурунда тайбын, демо- кратия болгон социализм дөш имперализмге учур бу- гү делегейни ажилчы чо- нарыннын эп-сетки каттыш- тырынын хуңу. Бо хуң түсү- мүс хуң хоорайларын, суур- ларын хуңумчуларынче хол- дарынды тугтарым, лоулу- кибириндеги каянжыг туу- мадан-даа артык хас-пшын- ыклар кеттиген кижилер боттарынын аныг талазы-биле төрөлөштөз бадыткап, дай- ныбары көр хонду чогуң илереп турарлар.

МАЙНЫН БИРИ — улуг ба- ырылган Ону чагым бузу өвөс, бүгү делегейни чурттары эрттир, бүгү кижилер делегейде тур- ыра. Ону эрттирерине көл ронду коммунист пар- тиялар ойноп, ажилчы чо- нар боттарынын эргелери каячар каячарга экил дор дугайын бүгү-ле депештелеп кижилер төрөлөгөн болу- ту угере-биле коргузат турар. Ичинде коммунист партия- ындын Совет Эволюциян өл- гер-чиже маанга озагай болуп турар.

МАЙНЫН БИРИ — күш- ажилдык байыралам. Бо хуң кудууду-ла ажилчы чоннар боттарынын колонна- ларын кылган ажилында че- дей алган коргузгалары —

сая-курагалары, план күү- сөздөнүп коргузгалары, бугурунда ат-сымын, чурт- ыларын коргузгалары, ча- гым чижек, Каш хонду бурун- гаар Тыва АССР-нин Статис- тика аргелекнин 1979 чылдын бирги кварталында улус ажил-агый планнын күсөлдөн- дүрүшү дугайында маалым- парлаан. Ону ичтеш, кижилер- ниң сеткини чайгаар өөрүп кайыр-дыр. Чүз дие, республи- каньдык бүдүрүлгө, көздө ажил-агый, транспорт черле- риниң барык колдуу-ла со- циализмге күсөлдөгөдери дол- дур болгон ажил күсөткөн. Ичинде кижиле хамыктын мурунда чир чөм, келер ийде-хей, чуртгаар оран-сава херек. Совет Эволюциян Ком- мунист партиянын бол- гон Совет чыгышы кол са- гым салышыны кижиле дугайы, оон чагай чорунун дугайы болот. Ол дугайы ону беш чылдын кол сорулгалары- ның бирин кылдыр партия- нын XXV съездинин шипт- нелеринде-даа бижиткенге.

Совет коммунисттер, совет хаматтар ол шиптирлерин амырды кырында ботта- ылар дор бүгү-ле күжү-кө бер- ги, бар-ла эргелери ажилчы чоннар болду. Бистиги Тывада планды ажилчы 23 муң тонна көмүр-дүшү, 3 миллион киловатт-агый, электрэнергияны, 5 муң кубометр дилек мате- риалдарын, 4 муң өңкө ийде- 13 муң тонна эгити, 330 тонна дугайы. Ол болза түстү бүдүргө-дир. Бо болза ажил-агыйн байырылган- да Май Бире бистиги Тыванын ажилчы ажилчыны, көздө ажил-агый ажилчыларын боттап ийдеген хамыктын соңинде күлгө болду-до. Бо болза чымын боттайык чыгаралык түпкөлдөр-дир. Эртең апрель айын түпкөлдө- рүн оон-да өөрүчүгүз көр- гөз чыгыш чер-чүртүлгө.

Бичилерге белээвис

Кызылдың дөрт, беш дугаар минералдары улам аян-ишини кирип, чаа-чаа тугулгар доктаамал немиш турар. Инча хей-хей чурттага бачыкырычы, автооун техникумунун обшметизинин, ортуман шолонан, ботуудулга бачыкынын, уруглар салигиниң болгаш оон-да өскө объектлериниң тугулгарында ажил-иш хайчыкан.

Бо чымын амырлар кирер тугу. — уругаар са- гымги май мурунун хуннеринде бистиги корреспондентис М. Калчан чорааш, бригадир А. Г. Пашковтан интервью алган.

— Делегейниң ажилчы чо- нарыннын эп-сетки каттыш- тырылганын хуңу — Май 1- ге бригадир кыдыр че- дишкенин умурамып ту- рары, Александр Григорьевич?

— Чымын болгаш Бүш- ажилдык байыраламга че- дишкенин умурамып-биле бистиги бригадалык кежиге- нери бедикте социализмге хү- лөдөлгөдери алган. 4 айлар- ның тугу-монжак ажилдарын- нын планын апрель 20-ле күсөлдөдери, күш-ажылдык бу- дүрүчүлүгү планда көрдүгө- нинде 10 хуу бедилеринде айткан бис. Соглоз сөз- үзүс ажил-хөргөк-биле кар- ышкан — хүлөдөлгөвисти ажы күсөткөдери.

Тугуну материалдар-биле хандырын турарында үзүк- тешкени чок. Ичтешти- мында ажилдап турар эвон- нуң ажилы макулдугу. Ону Л. П. Базапцев дугуртуп турар. Бо тугузда нятынды-биле 10 кижиле ажилдап турар. Олар- ның 7-и — дуружаалыг тугулгар, 3-ү — хоорай- ның профтехучилищенини сургуулары. Ажилчы гра- фиктен чүге мурун, а сон- нап чөре болбас. Май 1-ниң байыраламга мынчаар ужу- ражып тур бис.

— Уруглар салигиниң тугу- дуунга ажилдары, ону бо чымын амырлар кирери са- гым-сеткиле өөрүчүгү-ле боор аз, бригадир?

— Ичтештик ажилчы чон- нарыннын ажилдарына бу- гү чыл Делегейниң уруг- лар чылы болот. Бистиги бригадалык бо эвондоун са- гим тугунга ажилдар даа- ла бөзгө, бригадалык ке- жигерин аажок чөпсүлүп, амырп турганнар болот. Бо магалдык чырык чагай ба- жымга 280 чаптар өлүп-дөрү- гүп, ойноп-козлар деп чүвени сактып кзөргө бачыг хамык бичи хаматтарыны бот- тап күсөткөдери.

— Ажил-иши мурначы- лары байыралап хуннеринде маптып, адаары чаңыл эпа- рган болот, Александр Гри- горьевич?

— Нийти бригадалык 38 кижигунт. Олар «Тугу бе-

байыралап болу берген. Май Бирин байыраламгы муруну чымында болуп ар- кен суботнике совет кижилер чагым кижиле деп кырыш- кеп, кылат агрессиядан ка- чыдаан Вьетнамын мадыр- лыг улусунга интернациона- лык эп-сетки каттыштыртыла- ымын херзөнге уагу улуг киреверген. Совет чагай хей- бик миллион совет хаматта- ларынын күсөлдө, дилек ба- рындапалаап, суботникте кир- ген аша-хөргөдери 75 хуңу ажил-агый Вьетнамга дугу- заларынын фондугуна кир- пер деп шиптирлен. А оон артык аша-хөргөдери тугу уруглар албан черери — э- сеткелер, полицайылар, са- накторийлер, кыдырдыла шөө- лөлөрү тугунга көрдүгөн.

Бо 1979 чыл Делегейни уруг- лар чылы кыдыр чараттын- га болот. Оон-биле боттайып- ып бо болушунуңу болза- ла болуп-чогур-биле эрттир- дүгуйыла бистиги партияны ТК-ның доткалдык бар болот. Май Бирин бо хуңуле ол дугайын сактып кзөргө, бистиги партиянын не-чәп дугайында сакым салышы- нын денээр чүе тывылбасты.

Бирги «Кызыл суббота» ооп мурунда туруп эвондо шип- чөлөгүн — социализмге чы- рыкты төртүтүлүп, чы- мылдырар. Ол чымын чымын, оон кымыл тугу чымын чымыл улам-на чымын- биле чымыралашкан, станол артында ажилчыны, хей ка- дарган малчыны, дүжүт өл- дөрдүр механизатору чаа-чаа чөдишкенине кийгилер келген. Маса чоңуле ол бе- лик көдүрүлүшүнү үлдө- алып, бистиги чуртуусуна боттайык беш чылдын паны чымыштып болот.

ССР-нун улус ажил- агыйн хөргөдөрүн бири беш чыл планның 50 чыл оюнун дугуйында ССР-нун Комитетиниң до-

Интервью

«Тыва да-дугу» комбинаттын түр- тала бачыкынын, № 8 ба- жындын, бо саликтиң тугу- да ажилдап турар. Чоучу- да, амыр-даа мурачылар бисте хей. Илангыя М. Руб- цовтан, Б. Монгуштун, Л. Ан- тининаның дугурткан эвондо- ру мурачыларың оодурун- да. Ол ыкпаш, каянжылдар П. Конов, В. Соколов, Ф. Сузаренко, молтажын Н. Бе- зарев, дашчы И. Закарено болгаш оон-да өскелер Май мурунун чымынга идеп- кейлиг кирип, планын онаалдарын доктаамал ажы- р күсөлдүп турар.

— Тугунуң мурачы ар- галарын амырлар талазы- биле ажилды бригадаларга каячар организастан силер?

— Рөстөгүдөрүн «Хо- жудуп турарлар чок ажил- дар» деп аргелекшин дет- кип, ону ажилымыста ажы- лар турар бис. Ол — амыт үе- ниң негелдези-дир, мычпаш хөжадыкынын болдурбас ужурут бис.

Эвонд составтык бригада- биле планын күсөлдүрүп даш ажилдап өгөлөн бис. План бугулар бистиги бригадалык 57 кежигунтуг турар ужурут, ам 32 тугу-ага ажилдап тур- гар бис, азы 25 тугу-ага эвонд-да болурусса, план- ын онаалдарымыста ажы- р күсөлдүп тур бис. Өскө-даа бригадаларын ичтеш ажил- дарыңды кийгирбаман, Май 1-ниң байыраламга рес- публиканын тугулгаларына байыр чедирери менээ өөрүң чүг-дүр.

ИДЕЙЛИГ ЧЕПСЭВИС

Беш чыл мурундар менээ харысмагагың даалга оновшкан. Пропаналдык... Ону мен чүге улуг бугу- лез өвөс, а коммунист хүлөз- гөк кылар билген мен.

Республика эволюциян № 1 позициясында ор- ганизастып теоретик семинара дөдө өртем- ник өмчөлөр — шунту 23 дашчы дор чыл улаштыр өөрешип турар. Оларын шиптине ийп коммунист бар.

Кичөөдөдери бедик идея- теоретикти байдлаа эртти- ри пропагандалык харыс салгалы болгаш негелде- сиз болуудан кол хамардып. Ичтештик идея-политикте билишин доктаамал бел- дин, хоорай болгаш рес- публика мааштыгы пропаган- дистер семинарыга үргүчү кирип келген дилемалар- ына кысы-буру билгелер- биле негелдегени ажил- тыг болуп турар.

Партия чырыкынынын бугу-ле эвондары-биле бир дөмөй, программала көрдүгөн материалдарда кыл- гада бо чө өрөөлгө чы- лында ССР-нун ТК-ның июль, ноябрь (1978 ч.) Плениуми ТК-ның Чыгыш негелдери ССР-нун Дээди Социалдык Президиумун Даргаан Л. И. Брежневтин Баумаң соңугада оркузуг соңу- кулар-биле ужурамынга тугуа мыл, партияны XVII конгрессинде ССР-нун ТК-ның Чыгыш секретари А. С. Калчан болгаш Леонид Пашков «Бичи чер», «Катап тур- гугушкун» деп номнарын өөрөөдүсө. А «Кур чер» деп помы май 24-те сөөлүгү кичөөгө өөрешип дозар бис.

Өөрөдөдө боттарымыстың ажилымы-биле болгаш республиканың ажил-амыра- лы-биле холбаштырарга, дынакчыларын сокуррага, ийдеп хей улам бедир.

Кичөөдөдө көсүк авта- ылары, уран чөчөн литерату- ралары ажилдап дынакчы- ларын ажилдап дүр- ьүлгөн биле дынып турар бис. Ол бүгү кичөөдөдөр улам созун болдуруп, ды- накчыларын бот-агилейлп көдүрүп, хей-иш ажилы- га өлөшкөн бедилп турар.

Бо өөрөдөдө чымында шиптү- 7 кичөө эрттирдис. Сөөлүгү кичөөдө астың бай- ырыламы — бистиги чагай амырдыкымысты, тивелест- ыкты көрдүчү, интерна- ционалык хүлөдөлгөвисти күсө- сип турарымысты, байы- рал, тайбын дөш дөшөкшип турарымысты херезин — Майдын биринче тугулгалар- ын бесөдө-биле төндүрдү.

ХОВУДА ИШ

Бен-Хем районун «Кымы таракым» соххозунун кер ажилдары бо чымын тарап болгаш мал чөмү култураларын 6330 бая 6633 гектарга чымын планга. Мында чымы хону ажилдары шапкын тегиле чөруп, 6193 га чөрини шыгын бачыра бо хуң- керле дооступ турар. Тараакым боттарынын күш- ажилчы чөдишкенини Май 1-ге турсакалаан.

Репортаж

9100 тонна чедирер, оон 2700 тоннаны күрөгөн саялар. Бо бугу-ле чөдишкени бот- тап кыдырарың аргалар бар. Бирги ийги билесте ра- вончуткан уренирери-биле сөксөк болуп бугу-ле чөдиш- тыртылган. Оларын ча- жарында бедикте, хоннаар ажилды магда-ла дооскан. Машына-техниканы бүгү

Х.К. МОНГУШ

ЧУРУКТАРА: тараакым механизаторлар Б. Абакай биле В. Федоскин; чымы хон- уда. В. КАРА-САЛДЫН фотозары.

МУРНАКЧЫЛАРГА
МАЙ 1-НИН БАЙРЫ

Бай-Тайга районун «Бай-Тал» совхозунун койкузу Сузүей Маадырович Притт төртүрүчө баш койга онанштыр 113 тураганым бо чылым агын.

Хову-Аксынын автобүдүргүлөгөн чыдамчы Валерий Иванович Кукин бирги кварталдын планын 118 хуу күстөтөн. Алаа коммунисттик күш-ажалдын шаптычым деп аты тымыскан.

РСФСР-нин школаларынын аалдары башкы Ольга Александровна Хабарова Тураптын СССР-нин 50 чылым эттиги Ж 1 школанында хой чыларда уагерлер ажадан чуртар.

Коммунист Аддин-оол Сурунов Күжүгөч Тыва дагдуу түдүг эргелешиде даш чылан турар. Бо чылымд бирги кварталында аяма үзүнү о 136 хуу күстөтөн.

«УРУГЛАРЫВЫС КӨРЕ БЭЭР»

Он тос чылымд май бирин сактын ор мен. Делегей пролетариалдын байырамын ычан амгызынга дендээрге, бар азы эрттирип турган чүе. Революция бугу Москва Кызыл Шолге колонна-колонназы-беле чыскаалды алган келген, ораторларын чутаазын дыңдап, Лениннин чаны-беле шуужу эрчи, мрлажип, социалисттик революцияга шычызын илереткен дагыраан берип турганар. Кызыл Шолге кезек када индыл алымыз тургулаат, делегейий ажалым чоннарын эп-сеткил каттыштырылганын байырамын тустус районларынга доозар дөш чуртканар.

ЫНЧАН СУМУГА

Кызыл болган топ кожуунарга Май бирин 1924—25 чыларда-ла Тывага байырлагы байд-беле демделген берген болбай ая. А мрлажип, көрүнууларга, он иштисе Варыш-Хемчик кожуунун мрлажип, сумуларынга Май бирин байырамын 1928—29 чыларда демделген эгелз.

СОЦИАЛИЗМНИН АКЫ-ДУЦМА ЧУРТТАРЫНДА

ЭДЧ—ол болза дөш эргелг социалисттик бүтүлгөргө экономиктик кады ажалды-жылгазын организациалдыр. Ону пролетар интернационализмдин марксизм-ленинчил принциптеринге, коммунисттик тускай догунаан тамарышпас чоруу болган национал эрге-ажыктарын хүдүлөп көөрүңү, бот-боттарынын иштин херектеринге колгаараан киршиле-ленип, бот-боттарынга ажыкты чоруктуу болган эш хуучун дузаламчызын принциптеринге тургускан.

С. К. Орус-оолду Тыва АССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Хүндүмүн бижини-беле шаңнаар дугайында ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫИ

ДЕМИСЕЛЧЕ, ЭП-СЕТКИЛ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫНЧЕ КЫЙГЫРЫГЛАР

БЮССЕЛЬ. Боттарынын социал чаалап алышкынарнын камгалаар дөш, чуртуу депшилет куштерин каттыштырар дөш, үндүртү үргөинге улу, ажал төлөвирин беизер дөш шиттирлг демисежириче Май 1-ге холбагы бугу ажалым чоннарын Бельгиянын Коммунисттик партиязы кыйгырган.

БЕРН. Күш-ажалдын швейцар партиязынын Чингине секретары А. Маньен «Форвертс» солунга парлатынган түдүгүн ажалым чоннарын кыйгырган. Швейцариянын экономиказы 1975 чылардан бээр лавы кризисте чыдарышкан деп ол бижис.

БОНН. Ажалым чоннарын делегейге эп-сеткил каттыштырылганын хуу — Май 1-беле холбагы чуртуу бугу ажалым чоннарын, ажалым болган өөреникчи аналкытарынга Герман коммунисттик партиязын баштаар чери байыр чедиреи. Май бирин ажал байырлагы ажалым чоннарын ажаллар эрге болган социал ханырларга дөш, тайбин, дүшүрүлгү чоруктуу чымырлыктын болган чепселенишияны дүжүр дөш-калбак демиселдеп демдо-беле, эртер деп, ГКИ-нин Даргазы Г. Мицке болган партиязын Даргазын оралакчымы Готьеңи «Унзере райт» солунга парлатынган кыйгырында чугалаан.

БУЭНОС-АЙРЕС. Диктатурага улу, демократтык эргелерин болган хосталгаларын камгалаар дөш демисели улам күштелдирерин демдо-беле Май 1-ни байырлаганын Парагвайын ажалым алымын ботган бугу чоннарын ажалым алымын кыйгырган. Ажылы чоннарын кол негелдери болза, ажал төлөвирин беизер, ажалым үндүр чоруктарын соксалар, политика таланы-беле хоругдаттырган бугу кижилерни хостал үндүрүн дөш негелдери болзу ужуругу деп, кыйгырында онзалал демделз.

ТК-нын пленуму

БЕРЛИН, (СЭТА). Чилинин Социалисттик партиязынын ТК-зын пленуму болган. Чилде байлаал болган партиязын мурунда турар соругаларын ол чугалажип, организациаг айттырларын көргөн.

Чилин улустуң демиселга шиттирлг ролду ойлан турар коммунисттерин болган социалисттерин чыгыс эши улам мйай бижылгаарын ажалым улу улу-дуалым пленумун киркичкелери резолюцияга онаалан демделз.

